

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/1 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLIQIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbas</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIQI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмаҳматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rashidova Dilfuza Ganievna</i> XIX ASR O‘ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G‘OYALAR VA IJTIMOY-FALSAFIY QARASHLAR	109-113
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GENDER TENGLIGINI TA‘MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOY OMILLARI	114-118
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI	119-123
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY TUSHUNCHASI	124-131
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag‘alievna</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	132-136
<i>Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna</i> ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	137-141
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> IJTIMOY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN‘IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA‘SIRI	142-148
<i>Султанов Бахтиёр Бахтиёрович</i> ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ	149-153
<i>Bozorov Suxrob Komilovich</i> MA‘NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION G‘OYA VA LOYIHALAR	154-157
<i>Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna</i> MILLIY O‘ZLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘ZARO TA‘SIRLAR	158-163
<i>Muxamedjanova Lalixon</i> GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV	164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI	173-180
<i>Mahmudova Umida Ural qizi</i> INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY VA MADANIY JIHATLARI	181-189
<i>Madalov Navruz Ergashevich</i> IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC MODELS OF PROVERBS	190-194
<i>Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich</i> XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI	195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadiyeva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Axunbabaeva Narqiza Xamidjanovna</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAVURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdiqulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TECHNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITABI	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAUSTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIK LARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аибахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI – ECONOMICAL SCIENCES

Received: 15 February 2025

Accepted: 20 February 2025

Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

**PROSPECTS FOR THE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT
OF THE MAHALLA INSTITUTION**

Karjavova Khurshida

PhD, associate professor

Samarkand State Universit

Abstract. This article examines the prospects for the social and economic development of the mahalla institution. The mahalla system holds a significant place in Uzbekistan's social and economic life. The study analyzes the role of the mahalla in social and economic development, its importance in enhancing the well-being of the population, and the opportunities for mahallas to ensure economic growth and social stability. The article discusses the development prospects of the mahalla institution, its role, and significance in society from a scientific perspective.

Keywords: community, social development, economic development, stability, population well-being, society, economic growth, social stability, development prospects.

**MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI**

Karjavova Xurshida Abdumalikovna

PhD, dotsent

SamDU "Raqamli iqtisodiyot" kafedrası dotsenti

E-mail: karjavova87@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mahalla institutining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish istiqbollari o'rganilgan bo'lib, mahalla tizimi O'zbekistonning ijtimoiy va iqtisodiy hayotida muhim o'rin tutadi. Ushbu tadqiqotda mahallaning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishdagi roli, uning aholi farovonligini oshirishdagi ahamiyati, shuningdek, mahallalarning iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Maqolada mahalla institutining rivojlanish istiqbollari, uning jamiyatdagi o'rnini va ahamiyati ilmiy nuqtai nazardan ko'rib chiqib, tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: mahalla, ijtimoiy rivojlanish, iqtisodiy rivojlanish, barqarorlik, aholi farovonligi, jamiyat, iqtisodiy o'sish, ijtimoiy barqarorlik, rivojlanish istiqbollari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N09>

Kirish. Mahalla instituti O'zbekistonning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayotida uzoq tarixga ega va uning ahamiyati mamlakatimizda joriy etilgan islohotlar, ijtimoiy-iqtisodiy strategiyalar doirasida yanada yuksalgan. Mahalla nafaqat an'anaviy jamoaviy tuzilma, balki davlatning aholi bilan muloqot qiladigan, ijtimoiy siyosatini amalga oshiradigan eng muhim institutlaridan biri sifatida faoliyat yuritadi. Ushbu institut, o'zining ijtimoiy jihatlarini bilan birga, iqtisodiy rivojlanishning asosiy subyekti sifatida ham katta o'rin tutadi. Mahalla institutining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish istiqbollari nafaqat ijtimoiy adolatni ta'minlash, balki jamiyatda barqaror iqtisodiy o'sish va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Hozirgi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrida mamlakat hukumati mahalla tizimini kuchaytirish va uning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini kengaytirish bo'yicha ko'plab islohotlarni amalga oshirdi. Ushbu jarayonlar mahallalarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatib, yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shuningdek, mahallalarning o'zgaruvchan ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarga moslashishi, jamiyatning turli qatlamlarini ijtimoiy, psixologik va iqtisodiy qo'llab-quvvatlash va mahalla institutining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, mahalla institutining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish istiqbollari mamlakatdagi umumiy rivojlanish strategiyasi va global iqtisodiy tendensiyalar bilan chambarchas bog'liqdir.

Adabiyotlar tahlili. Mahalla institutining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va uning nazariy asoslarini o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar olib bormoqda. Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlar asosan ijtimoiy tuzilmalar, mahalla tizimi va uning rivojlanishi, mahalla fuqarolarini ijtimoiy himoyasi hamda mahallalarda kichik biznesning rivojlanishi masalalariga qaratilgan.

Jahonda mahalla yoki shunga o'xshash ijtimoiy institutlar haqida turli tadqiqotlar mavjud. O'zbekistonda mavjud ilmiy-iqtisodiy adabiyotlarida mahalla institutining roli, ayniqsa, ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda o'rganilgan. A.Xudoiberdiyev [1] o'zining "Mahalla tizimi: O'zbekistondagi ijtimoiy islohotlar" asarida mahalla institutining roli va uning aholi farovonligini oshirish uchun ko'rsatadigan xizmatlari batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, O.Azizov [2] "Mahalla va iqtisodiy barqarorlik" nomli ishida mahalla tizimining mamlakat iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va uning yangi ish o'rinlarini yaratishdagi ahamiyatini ta'kidlagan.

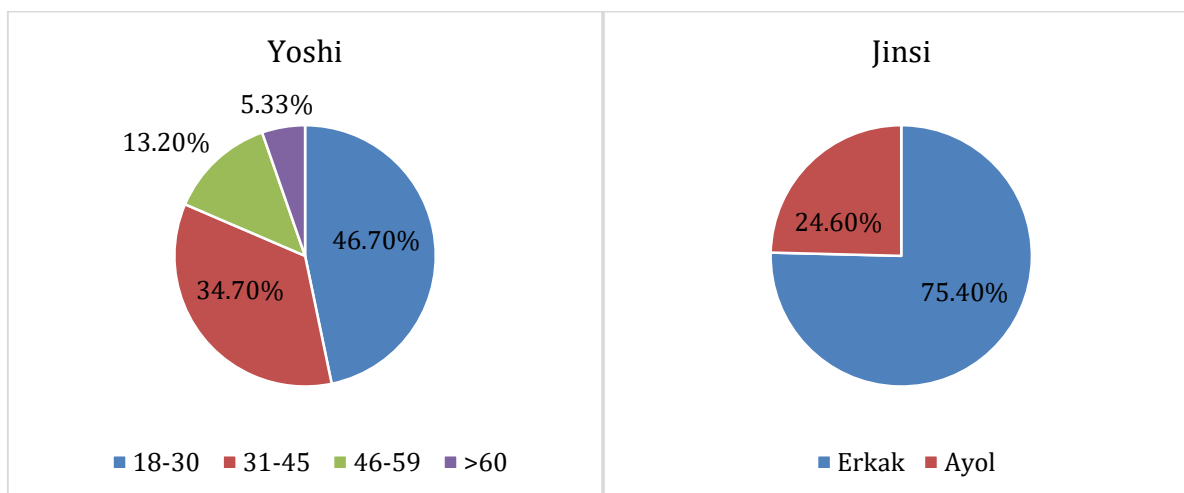
Mahallaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi roli va istiqbollari haqida ilmiy qarashlar o'zgarib borgan. K.Abdukarimov [3] o'zining "Ijtimoiy tizim va iqtisodiy rivojlanish" kitobida mahallaning aholi daromadlarini oshirishdagi roli va uning biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini o'rganadi. B.Shodmonov [4] esa "Ijtimoiy yordam va mahallaning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni" mavzusida ijtimoiy xizmatlar va iqtisodiy faoliyatni uyg'unlashtirishga e'tibor qaratgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyati to'g'risida va mahalla aholisining islohotlardan rozilik bo'yicha mahalla institutining ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni tahlili, uning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi istiqbollarni aniqlash va mahallalarda yashovchi aholining ijtimoiy holati va iqtisodiy ehtiyojlarini o'rganish uchun so'rovlar va intervyu usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. 2024-yilning mart-aprel oylarida Samarqand viloyati mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyatini yaxshilash maqsadida "Mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyati va mahalla aholisining islohotlardan roziligi to'g'risida" so'rovnoma o'tkazildi.

Mazkur so'rovnomada umumiy hisobda 544 ta respondentlar javob bergan. So'rovnoma natijalari ko'ra:

18-30 yoshgacha bo'lgan qatnashchilar soni 254 (46,7%) nafarni, 31-45 yoshgacha bo'lgan qatnashchilar soni 189 (34,7%) nafarni, 46-59 yoshgacha bo'lgan qatnashchilar soni 72 (13,2%) nafarni, 60 yoshdan katta bo'lgan qatnashchilar soni esa 29 (5,33%) nafarni tashkil etdi.

1-rasm. So'rovnomada qatnashgan respondentlarning yoshi va jinsi bo'yicha guruhlanishi

Ular jinsi va ma'lumotiga ko'ra quyidagicha guruhlandi:

a) jinsi bo'yicha: qatnashchi-larning 134 nafari (24,6%) ayollarni tashkil qilgan bo'lsa, erkaklar esa 75,4% yoki 410 nafarni tashkil etdi;

b) ma'lumoti bo'yicha: oliy ma'lumotlilar 75% ni, o'rta ma'lumotlilar 8,6% ni, o'rta maxsus ma'lumotlilar 16,4% ni tashkil qiladi. So'rovnomaning faol ishtirokchilari yoshiga ko'ra 18-30, jinsiga erkaklardan, ma'lumotiga ko'ra esa oliy ma'lumotlilardan iborat.

1. Ushbu mahallada yashayotganingizdan qay darajada mamnunsiz?

So'rovnomaning dastlabki savoliga qatnashchilardan 43% – "Mamnunman" deb javobini berishdi. "Juda mamnunman" deganlar 34,6% ni tashkil etdi. "Unchalik mamnun emasman" deganlar esa 12,3% ni, "Javob berish qiyin" deganlar 5,3% ni tashkil etdi. "Umuman mamnun emasman" deb javob berganlar 4,8% ni tashkil etdi. Mahallangizda yashayotganligingizdan qanchalik darajada mamnunsiz deb berilgan savolga berilgan javoblarni yosh jihatdan tahlil qilish natijalar quyidagi diagrammada keltirilgan. Unga ko'ra:

18-30 yoshgacha bo'lganlarning 84 nafari juda mamnunman, 105 nafari mamnunman, 37 nafari unchalik mamnun emasman, 12 nafari umuman mamnun emasman, 16 nafari esa javob berishim qiyin deb javob berishgan.

31-45 yoshdagilar 68 nafari juda mamnunman, 79 nafari mamnunman, 24 nafari unchalik mamnun emasman, 10 nafari umuman mamnun emasman va 8 nafari esa javob berishim qiyin deb javob berishgan.

46-59 yoshlar tahlil qilinganda 24 nafar respondent mamnunligini, 36 nafar respondent juda mamnun ekanligini, 4 nafari unchalik mamnun emasligini, 4 nafari umuman mamnun emasligini ta'kidlashgan.

60 va undan kattalarning 12 nafari juda mamnunman 14 nafari mamnunman 2 nafari unchalik mamnun emasman deb javob bergan bo'lsa 1 nafari javob berishim qiyin deb javob berishgan.

2. Mahallangizda Siz uchun yaratilgan yashash sharoitlaridan qay darajada qoniqasiz?

Berilgan ushbu savolga respondentlarning bergan javoblari umumiy tarzda quyidagi diagrammada keltirilgan. Unga ko'ra:

mahallalarda yashash sharoit-laridan qoniqish darajasi bo'yicha respondentlardan 46,1% i "Qoniqaman", 29,2% "Qisman qoniqaman", 12,9% "Unchalik qoniqmayman", 7,5% "Umuman qoniqmayman", 4,3 % "Javob berish qiyin" deb javob berishgan.

2.1. Yosh guruhlari bo'yicha: Mahalladagi yashash sharoitlaridan qoniqish darajasi bo'yicha birinchi o'rinda 46-59 yoshlar jami shu yoshdagi respondentlarning 48.6% ni tashkil qilgan bo'lsa ikkinchi o'rinda 60 va undan katta yoshdagilar 48.2% ni va uchinchi o'rinda 31-45 yoshdagilar 46% ni, oxirgi to'rtinchi o'rinda 18-30 yoshlar 45.2% ni tashkil qilgan.

3. Siz yashayotgan mahalladagi ijtimoiy muhitni qanday baholagan bo'lardingiz?

Bu savolga nisbatan so'rovnomada ishtirok etgan respondentlar javoblari quyidagicha: mahallalarda mavjud ijtimoiy muhitni respondentlar "A'lo darajada" 48,7%, "Qoniqarli darajada" 43,6%, "Qoniqarsiz darajada" 6% baholashgan. 1,7% holatda boshqa baholash darajalari bilan baholangan. Bu o'z navbatida, o'rtacha olganda mahallalarda ijtimoiy muhit qoniqarli darajada ekanligini bildiradi.

4. Sizningcha, mamlakatimizda "Mahalla yettiligi" tizimini joriy etilishi aholi uchun qay darajada foydali bo'ldi, deb hisoblaysiz?

Mazkur savolga umumiy jihatdan 544 nafar nafar respondentdan olingan javoblar natijalari quyidagi diagrammada keltirilgan. Unga ko'ra:

29,6% respondentlar "Qisman foydali bo'ldi" deb, 23% respondentlar "Juda ham foydali bo'ldi" deb, 16 % esa "Deyarli foydali bo'lmadi", 16,2% "Umuman foydali bo'lmadi" deb, hamda 15,3% "Javob berish qiyin" deb javob berishgan.

Bundan ko'rinadiki, 544 nafar respondentdan 29,6 % (ya'ni 161 nafari) "Qisman foydali bo'ldi" deb javob berishgan. Bu boshqa javoblarga nisbatan ancha ko'p.

4.1. Jinsi va ma'lumoti bo'yicha: Ushbu savollarga "Qisman foydali bo'ldi" javob bergan respondentlarning eng katta ulushi jins bo'yicha ayollarga 34 % (45 nafar).

Ma'lumoti bo'yicha 38% o'rta ma'lumotga ega bo'lgan respondentlar "Mahalla yettiligi" tizimini qisman foydali bo'ldi deb hisoblashgan.

4.2. Yosh guruhlari bo'yicha: 60 va undan katta yoshdagi respondentlarning 32% "Mahalla yettiligi" tizimini joriy etilishi qisman foydali bo'ldi deb hisoblagan.

5. Mahallangizda ijtimoiy ahvoli va turmush sharoiti og'ir oilalar bo'yicha yuritiladigan qaysi daftarlar to'g'risida ma'lumotga egasiz?

Mahallalarda aholini har tomonlama qo'llab-quvvatlash maqsadida ularni ro'yxatga olib boradigan daftarlar yuritilgan. Mavjud daftarlarning borligini bilishi bo'yicha va respondentlarga bir necha variantlarni tanlash imkoni berilgan savollarga bergan javoblari natijalari quyidagi diagrammada keltirilgan. Unga ko'ra:

"Temir daftar"ni 322 (59,2%), "Yoshlar daftari"ni 282 (51,8%), "Ayollar daftari"ni 288 (52,9%) respondentlar bilishini belgilangan bo'lsa bu daftarlar haqida 139 (25,6%) respondent ma'lumotga ega emasligi aniqlandi.

6. Mahallangizda yuritiladigan daftarlar orqali qanday ijtimoiy yordamlar olish mumkinligi haqida xabaringiz bormi?

Mahallalarda aholini har tomonlama qo'llab-quvvatlash maqsadida ularni ro'yxatga olib boradigan daftarlar orqali mavjud ijtimoiy yordamlar olish yuzasidan aholining xabari bor-yo'qligini aniqlash maqsadida olib borilgan so'rovnoma asosida respondentlar tomonidan "Ha, xabarim bor" deb javob berganlar – 54,5%ni, "Bu menga qiziq emas" deb javob berganlar – 13,1% ni, "Bu haqda ma'lumotga ega emasman" deb javob berganlar esa 32,4% ni tashkil qildi.

Yuqoridagi savolga respondentlarning jinsi bo'yicha tahlillar quyidagicha: respondentlardan mahallangizda yuritiladigan daftarlar orqali qanday ijtimoiy yordamlar olish mumkinligi so'ralganda jami 410 nafar erkak respondentlarning 228 (55,6%) nafari "Ha xabarim bor" deb javob berishgan bo'lsa, 126 nafari (30,7%) "Bu haqda ma'lumotga ega emasman" deb javob berishdi. 56 nafar erkak (13,7%) respondentlar "Bu menga qiziq emas" deb javob berishgan. Ushbu savolga javob bergan ayol respondentlarning jami soni 134 tani tashkil etgan bo'lsa shundan 69 nafari (49,6%) mahalla orqali olishi mumkin bo'lgan ijtimoiy yordam turlarini bilishsa, 50 nafari (42,4%) "Bu haqda ma'lumotga ega emas"ligini bildirishgan, 15 nafari esa "Bu menga qiziq emas" deb baholab berishgan.

6.1. Bu savolga respondentlarning javoblarini yosh bo'yicha tahlil qilinganda 18-30 yoshgacha bo'lgan respondentlarning 121 nafari (47,6%) ijtimoiy yordam turlari haqida xabari borligini, 95 nafari (37,4%) bu haqda ma'lumotga ega emasliklarini bildirgan bo'lsa, 31-45 yoshgacha bo'lgan respondentlarning 109 nafari (57,7%) ijtimoiy yordam turlari haqida xabari borligini, 60 nafari (31,7%) esa bu haqda ma'lumotga ega emasliklarini bildirishgan. Bundan ko'rinib turibdiki, bu savolga eng ko'p ijobiy javob bergan respondentlar 31-45 yoshgacha bo'lgan respondentlar ekan.

7. Mahallangizda tadbirkorlik uchun yaratilgan sharoitlarni qanday baholaysiz?

Mazkur savolga respondentlarning javob berish natijalari quyidagicha:

Respondentlarning 38 %, "Qoniqarli", 20,8% "Qisman qoniqarli", 16 % "Unchalik qoniqarli emas", 14,9 % "Umuman qoniqarsiz" va 10,3% "Javob berish qiyin" deb javob berishgan.

8. Mahallangizning rivojlanishiga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi deb o'ylaysiz?

Bu savollarga javob berishda respondentlarga bir necha variantlarni tanlash imkoni berilganda, mahallaning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan omillarga baho berishgan. Bu baholashlar natijasi quyidagicha:

"Mahalla xalq bilan davlat o'rtasidagi ko'prik bo'lishi kerak" degan javobni 60,8% (331), "Aholining ijtimoiy faolligi" degan javobni 36,8 % (200) , "Mahallaning o'z byudjetiga ega bo'lishligi" degan javobni 36 % (196) , "Malakali kadrlarning mavjudligi" degan javobni 35,8 % (195), "Faoliyatdagi shaffoflik" degan javobni 34,2 % (186), "Tadbirkorlar uchun yaratilgan shart-sharoitlar" degan javobni 31,4 % (171), "Infratuzilmani rivojlantirish" degan javobni 29,4 % (160), "Korrupsiyaga qarshi kurash" degan javobni 27,8 % (151), "Axborot ochiqligi" degan javobni 27,2 % (148) respondentlar tomonidan qo'llab- quvvatlangan. Shu bilan birga respondentlarning ko'pchiligi "Aholining ijtimoiy faolligi" va "Malakali kadrlarning mavjudligi" omillari bo'yicha alohida izohlar yozib qoldirilgan.

9. Shu kunga qadar mahallangizdan qanday yordam turlarini olgansiz?

Respondentlar ushbu savolga javob berishda bir necha variantlardan birini tanlash orqali javob berishgan. Ularning natijalari quyidagicha:

ko'pchilik, ya'ni 356 nafar (65,4%) respondentlar shu kunga qadar hech qanday yordam turlarini olmaganlarini bildirishgan.

Respondentlardan 104 nafari (19,1 %) huquqiy maslahat olganligini, 64 nafari (11,8 %) moliyaviy yordam olganligini, 47 nafari (8,6 %) tibbiy xizmatdan foydalangan-ligini, 44 nafari hashar orqali yordam olganligini, 28 nafari (5,1%) psixologik yordam olganligini va yana 28 nafari (5,1%) maishiy xizmatdan foydalanganligini, 22 nafari (4 %) esa xayriya haqidagi yordam turlarini olganliklarini bildirishgan.

Yosh bo'yicha jami huquqiy maslahat olganlar 104 nafarni tashkil etgan bo'lsa 18-30 yoshlilar 45 kishini, 31-45 yoshlilar 36 kishini, 46-59 yoshlilar 15 kishini va 60 va undan katta yoshlilar 8 kishini tashkil etdi.

Moliyaviy yordam ko'rsatkichi 64 nafar, shundan 18-30 yoshlilar 29 nafarni, 31-45 yoshlilar 23 nafarni, 46-59 yoshlilar 8 nafarni va 60 va undan katta yoshlilar 4 nafarni tashkil etdi.

Moliyaviy yordam ko'rsatkichi 64 nafar, shundan 18-30 yoshlilar 29 nafarni, 31-45 yoshlilar 23 nafarni, 46-59 yoshlilar 8 nafarni va 60 va undan katta yoshlilar 4 nafarni tashkil etdi.

10. Mahallangiz fuqarolar yig'ini idorasida ishlayotgan xodimlardan kimlarni yaxshiroq taniysiz?

Bu savolga ham 544 nafar respondentlarning barchasi javob berishgan. Jami respondentlarga mahalla fuqarolar yig'ini idorasida ishlayotgan xodimlardan, jumladan, mahalla fuqaro yig'inlari raisi, tuman, shahar hokimining yordamchisi, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, profilaktika inspektori, soliq xodimi, ijtimoiy xodimlardan kimlarni yaxshiroq taniysiz deb savol berilgan va bir necha javoblarni tanlash imkoni berilgan. Bunda respondentlar har bir xodim bo'yicha, ularni tanishi yoki tanimasligini bildirgan. Respondentlarning savolga javoblari natijalari quyida keltirilgan:

mahalla fuqaro yig'inlari raisiga 347(63,8 %); yoshlar yetakchisiga 242 (44,5 %); xotin qizlar faoliga 183 (33,6 %); profilaktika inspek-toriga 155 (28,5 %); tuman, shahar hokimining yordamchisiga 153 (28,1%); soliq xodimiga 81 (14,9 %); ijtimoiy xodimga 68 (12,5 %)

Bundan ko'rinib turibdiki, respondentlar 1-o'rinda mahalla fuqaro yig'inlari raislarini, 2-o'rinda yoshlar yetakchisini, 3-o'rinda xotin qizlar faolini, 4 o'rinda profilaktika inspektorini, 5-o'rinda tuman, shahar hokimining yordamchisini, 6-o'rinda soliq xodimini va 7-o'rinda ijtimoiy xodimni yaxshi tanishlarini ko'rsatdi.

11.O'zingiz yashayotgan mahallangiz idorasida ishlayotgan xodimlar faoliyati samaradorligini baholang?

Respondentlarning o'zi yashab turgan mahalla yettiligi xodimlarini ish faoliyati samaradorligini baholash natijalariga ko'ra 154 kishi mahalla raisini, 189 kishi hokim yordamchisini, 165 nafar yoshlar yetakchisini, 173 kishi xotin qizlar faolini, 169 kishi profilaktika inspektorini, 216 kishi soliq xodimini, 222 kishi ijtimoiy xizmat xodimi faoliyatini a'lo darajada deb hisoblashgan.

12.Mahallangizda jamoatchilik ishi tashkil etilganmi?

Respondentlarning o'z mahallalarida jamoatchilik ishlarining tashkil etilganligi to'g'risidagi umumiy holda va respondentlarning yoshi bo'yicha tahlil qilindi. Tahlil natijalari quyidagicha: Respondentlarning 45,8% "ha, xabarim bor" deb javob berishgan bo'lsa. 48,7% respondent bu haqda ma'lumotga ega emas deb javob bergan. 5,5% respondent esa bu menga qiziq emas deb javob bergan. Respondentlarning bu savolga yosh guruhlari bo'yicha javoblari quyidagicha: 60 va undan katta yoshdagi respondentlarning 62 %, 46-59 yoshdagilarning 55.5%, 31-45 yoshdagilarning 51 % 18-30 yoshdagilarning 47% jamoatchilik ishlaridan xabari borligini bildirgan. Shu guruh yoshlariga mos ravishda 38 %, 44,5 %, 49 %, 53% respondentlar jamoatchilik ishlaridan xabari yo'qligini bildirishgan.

13. Siz shu kunga qadar qanday jamoatchilik ishlarida qatnashgansiz?

Respondentlardan o'z mahallasida jamoatchilik ishlarida qatnashganligi to'g'risidagi so'rovga, har bir jamoat ishi turlari bo'yicha qo'yidagicha javob berganlar:

Respondentlardan 28% hashar ishlarida qatnashganligini bildirishgan bo'lsa, 19.2% obodonlash-tirish ishlarida qatnashganlik-larini bildirishgan, 22.7% respondentlar qatnashmaganman deb javob berishgan. Qolgan respondentlar boshqa turli yo'nalishdagi jamoatchilik ishlarida qatnashishganligini bildirgan.

Izohlarda esa respondentlarning ayrimlari bu haqda xabari yo'qligini bildirishgan.

Yosh bo'yicha 31-45 yoshlar 64 nafar (33,9%) hashar ishlarida faolligini bildirgan bo'lsa, ikkinchi o'rinda 18-30 yoshlilarning 73 nafari (28,7%) hashar ishlarida faol bo'lishganligini bildirishgan. Ammo 73 nafar 18-30 yoshlar (28,7%) umuman jamoatchilik ishlarida qatnashmaganligini bildirishgan.

Jinsi bo'yicha hashar ishlarida 133 nafar erkak kishilarning faoligi bildirilgan bo'lsa, ma'lumoti bo'yicha hashar ishlarida 115 nafar oliy ma'lumotli mutaxassislar ishtirok etganligi bildirilgan.

14. Agar sizga ayrim imtiyozlar, masalan soliqdan imtiyozlar berilsa, mahallangizda qaysi ijtimoiy xizmat turini ko'ngilli asosda bajargan bo'lar edingiz?

Respondentlarning bu savolga javoblari quyidagicha:

Respondentlar birinchi o'rinda 35.3% obodonlashtirish ishlari deb javob berishgan bo'lsa ikkinchi o'rinda 19.5% respondentlar boshqa ijtimoiy xizmat turlarini bildirganlar. Uchinchi o'rinda 15% respondentlar ko'ngilli ravishda tibbiy xizmatda ishtirok etish istagini bildirgan bo'lsalar to'rtinchi o'rinda respondentlar 10.1% qurilish ishlari deb belgilaganlar.

Yosh jihatdan tahlil qilinganda 18-30 yoshlar eng ko'p ijtimoiy xizmat turini ko'ngilli asosda bajarishini bildirgan. Xususan obodonlashtirish ishlarida 65 nafari qurilish ishlarida 36 nafari tibbiy xizmatlarda 42 nafari ishtirok etishini bildirishgan.

15. Mahallani boshqarish tizimiga qanday o'zgartirish kiritish zarur deb o'ylaysiz?

Respondentlarning 37% ya'ni 200 nafari soliqlarning ayrimlarini mahalla byudjetiga tushirish kerakligini tasdiqlashgan bo'lsa 141 (26%) nafari mahalla tizimiga moliyaviy erkinlik berish kerak deb hisoblashgan. 28% respondentlar 155 nafari boshqaruv vakolatini

Xulosa. Mahallalarda aholining roziligini tahlil qilish va xizmatlarni ushbu talablar asosida optimallashtirish muhim.

1. Jamoatchilik ishlarida mahalla aholisining faol ishtirokini ta'minlash uchun ularning fikrini inobatga olish, rag'batlantirish va kengroq imkoniyatlar yaratish zarur.

2. Mahallalardagi mavjud muammolarni samarali hal qilish uchun mahalla yettiligi tomonidan boshqaruv organlariga berilayotgan har bir takliflar yozma ravishda qayd qilinishi, aniq rejalar tuzilishi va ularga mas'ul shaxslar belgilanishi zarur.

3. Mahallada homiylik yordamlarini samarali tashkil qilish va takomillashtirish homiylik yordamlarini adolatli, tizimli va samarali tashkil etish mumkin bo'ladi.

4. Homiylik yordamlarini samarali taqsimlash uchun mahalla aholisi orasida ehtiyojlarni o'rganish va tahlil qilish zarur. Buning uchun maxsus so'rovlar o'tkazish, uchrashuvlar tashkil qilish yoki ijtimoiy tadqiqotlar o'tkazish mumkin.

5. Homiylik yordamlarini samarali tashkil qilish uchun aniq reja va dasturlar ishlab chiqish kerak. Bu dasturlarda yordam turlari, ularni taqsimlash tartibi va muddatlari aniqlanishi zarur.

6. Mahalladagi tadbirkorlar, yetakchi tashkilot va korxonalar hamda boshqa qo'llab-quvvatlovchilarni homiylikka jalb qilish uchun ular bilan yaqin hamkorlik o'rnatish lozim.

7. Homiylik yordamlarini taqsimlashda shaffoflik va ochiqlikni ta'minlash kerak. Har bir homiylik yordami qanday taqsimlangani haqida aniq va to'liq hisobot berilishi, aholi va homiyilar bilan muntazam muloqot o'rnatilishi kerak.

8. Homiylik yordamlari haqida ma'lumotlarni keng ommaga yetkazish uchun ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalaridan foydalanish mumkin. Bu homiylarning ishonchini oshirishga va yangi homiylarni jalb qilishga yordam beradi.

9. Maxsus onlayn platformalar yoki dasturlar orqali homiylik yordamlarini ro'yxatga olish, taqsimlash va nazorat qilish jarayonlarini avtomatlashtirish zarur. Bu tezkor va samarali yordam ko'rsatishni hamda shaffoflikni ta'minlaydi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Xudoyberdiyev A. "Mahalla tizimi: O'zbekistondagi ijtimoiy islohotlar". Toshkent, Iqtisodiyot, 2018. – №2. – 8-15 b.
2. Azizov O. "Mahalla va iqtisodiy barqarorlik". Toshkent, Iqtisodiyot, 2020 – №8. – 150-156 b.
3. Abdukarimov K. "Ijtimoiy tizim va iqtisodiy rivojlanish" Toshkent, Iqtisodiyot, 2019. – 215 b.
4. Shodmonov B. "Ijtimoiy yordam va mahallaning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni" Toshkent, Iqtisodiyot, 2021. – №6. – 18-24 b.
5. Karjavova X.A. Mahalla tizimida ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish // Diss. iqtisodiyot fanlaridan PhD. – Qoraqalpog'iston: QorDU, 2023. 32-38-b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).